

HANDLEIDING
BIJ
DE FAMILIE VAN TEYENS
EN
DE VAN TEYENS FUNDATIE.

Uitgaan van het bekende is een belangrijk principe bij het onderwijs aan kinderen. In de inleiding van het leerlingboek is daar op aangesloten: de dokterspraktijk "De Fundatie".

- Verdieping: 1. Wat is een Fundatie?
2. Wie waren de Van Teyens?
- Stamboom: In het leerlingboek staat een eenvoudige stamboom, die in deze handleiding verder is uitgewerkt.

HOOFDSTUK 1.

We volgen in het boek de stamboom, waar telkens naar teruggeslagen kan worden om te zien over wie het in het verhaal gaat.

Kaartje: Voor de woonplaats van de Van Teyens verwijs ik naar het kaartje van Ockinga (1684), waar de huizen van de regentenfamilies in rood staan aangegeven. In bruin de gewone aaneengesloten bebouwing langs de Hoofdstraat (vroeger Heerenweg genaamd, omdat de heren van het dorp aan deze straat hun woningen hadden). De zwarte blokjes ten noorden van de Hoofdstraat zijn de middeleeuwse saten (= boerderijen), alle gelegen aan het Kerkepad Oost.

De verkaveling van het huidige dorp volgt nog steeds de verdeling in stroken uit de middeleeuwen (noord – zuid).

Geheel onderaan de Walle, een waterkering uit de 12de eeuw als een groene lijn. Het bruin gekleurde gebied om het dorp zijn de akkers, waar rogge en boekweit werd verbouwd.

Fockens (zie de afbeelding van dit huis) ook wel Nieuw-Fockens genaamd, bestaat niet meer. Huize Lyndenstein is hiervoor in de plaats gekomen.

VERHAALTJES.

Spaanse troepen in Beetsterzwaag:

1. 1582 Suagh (= zwaag; de afkorting die we nu nog voor het dorp gebruiken: De Sweach). Het verdient aanbeveling om uit te leggen waarom hier Spaanse troepen waren. Een goede gelegenheid om de opstand tegen Spanje (de 80-jarige oorlog) te behandelen. Plaats dit verhaal dus in zijn historische context. De verbindingen in die tijd gingen hoofdzakelijk over het water. Trekschepen waren er in de 16de eeuw nog niet. Die kwamen pas een eeuw later. Maar er werd wel gezeild, geboomd en getrokken wanneer dat nodig was. De verbinding van Beetsterzwaag naar Leeuwarden voerde over oude paden (het Schuinpad) naar Boornbergum, de Wilgen en Smalle Ee. Van hieruit voer er een beurtschip naar Leeuwarden.
2. Het Rechthuis: dit was het grietenijgerecht, waar kleine misdaden als diefstal en dergelijke werden berecht door de grietman en zijn 2 bijzitters. Halsmisdaden en hoogverraad werden door het Hof van Friesland in Leeuwarden berecht. Je kunt het grietenijgerecht vergelijken met het huidige kantongerecht. Het oude rechthuis van Opsterland heeft gestaan aan de Hoofdstraat tussen het straatje naar de kerk en de bijgebouwen van Lyndenstein (met de trapgevel). Zie ook de prent van de Hoofdstraat

ca. 1790 + onderschrift. In de muur tussen twee pilaren het toegangsstraatje naar de kerk.

HOOFDSTUK 2.

Heel bijzonder zijn de 2 portretten op deze bladzijde. Prachtige voorbeelden van 17de eeuwse portretkunst. Jammer genoeg is de schilder niet bekend.

Prent van Nieuw-Fockens: onder de afbeelding van dit huis staat de tekst: "*behoort den Here Livius Suffridus Lycklama a Nieholt*". Deze man was grietman van Opsterland van 1718 – 1773, maar liefst 55 jaar. Van hem hangt een rouwbord in de raadzaal van het gemeentehuis. Dit huis, dat gebouwd is door de laatste grietman uit de familie Fockens, is omstreeks 1665 gebouwd en daarna als woning van de grietman is gebruikt tot de afbraak in 1823.

Onder de afbeelding van het huis staat een deel van de randversiering van de kaart van Opsterland uit 1690. Tegen het opschrift van de kaart staat de grietman Martinus Fockens achteloos geleund. Maar let eens op de houding van de man die hem de haas aanbiedt. Deze houding geeft duidelijk de verhoudingen aan tussen de heren en hun onderdanen. Laat de kinderen dit opmerken. Wijs hun er op door hun te vragen wat ze van dit plaatje vinden.

Oene van Teyens:

De tekst uit de familiebijbel is ongewijzigd overgenomen omdat hij zo ontroerend is. lees deze tekst zelf voor; de spelling is 17de eeuws en voor de kinderen dus moeilijk uitspreekbaar. De tijdstippen van overlijden en begraven liggen soms wel 14 dagen en nog langer uit elkaar. Dat kwam ook omdat er familieleden voor de begrafenis moesten worden uitgenodigd en de tijd om hen te bereiken was langer dan tegenwoordig. Bovendien werd er ook een rouwbord vervaardigd en dat duurde ook minimaal een week.

De familie Fockens had in de dorpskerk een grafkelder, die na het uitsterven van deze familie door de familie Van Teyens wordt geërfd. Tot 1804 zijn hier de meeste leden van deze familie bijgezet, met uitzondering van Oene van Teyens en Hijma Auwema. Zij zijn in Nuis in de kelder in de kerk bijgezet.

Benedictus van Teyens, mede volmacht ten Landtsdage:

Een volmacht is een afgevaardigde van de grietenij, die in de vergadering van de Friese Landdag (nu de Staten van Friesland geheten) zijn stem mag uitbrengen, echter pas na overleg in de grietenij met de eigenerfden; we noemen dat "ruggespraak".

De Landdag is de vergadering van de volmachten van de grietenijen en de steden tijdens de Republiek (1584 – 1795). De Landdag vergaderde in het Landschapshuis in Leeuwarden gedurende 7 weken. Dit huis stond naast de Kanselarij (het Hof van Friesland) aan de Tweebaksmarkt.

De besluitvorming in de Landdag was zeer traag, op "z'n elf en dertigst" (er waren 11 steden en 30 grietenijen). Voor besluiten moesten de volmachten eerst hun achterban raadplegen, dus terug naar de grietenij en dan weer terug naar Leeuwarden voor de stemming.

Veencompagnieën exploiteerden het veen (eerst het hoogveen) en zorgden voor een goede afvoer van de turf. Ze lieten de zgn. Compagnonsvaarten graven, o.a. de Drachtster-, de Opsterlandse en de Schoterlandsecompagnonsvaart. De families die zich met veenexploitatie bezig hielden hebben daar miljoenen mee verdiend en werden dus schatrijk.

Verhaaltje: De vrijheidsboom.

De Herenweg is nu de Hoofdstraat.